
Research Articles

Guidelines for Community Enterprise Development of THAI HERB CENTERS through Medical Cannabis Cultivation in Saima Subdistrict, Mueang Nonthaburi District, Nonthaburi Province แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้วยการปลูกกัญชาทางการแพทย์ของวิสาหกิจชุมชน THAI HERB CENTERS ตำบลไทรม้าย อำเภอนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

Rujipa Sinsomboonthong^{1*}

รุจิภา สิ้นสมบุญทอง^{1*}

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Phranakhon Rajabhat University, Thailand. E-mail: rujipa@pnru.ac.th

*Corresponding Author E-mail: rujipa@pnru.ac.th

Received: July 02, 2026; Revised: August 12, 2026; Accepted: September 23, 2026

Abstract

This research aimed to: (1) examine the management conditions of the THAI HERB CENTERS Community Enterprise in Sai Ma Subdistrict, Mueang Nonthaburi District, Nonthaburi Province; (2) investigate the factors affecting the development of the community enterprise; and (3) propose development guidelines for enhancing the competitiveness and sustainability of community enterprise development through medical cannabis cultivation. The study employed a mixed-methods research design, comprising qualitative research through in-depth interviews and focus group discussions, and quantitative survey research. The sample consisted of 202 members of the THAI HERB CENTERS Community Enterprise, drawn from a population of 410 members. Research instruments included questionnaires and interview forms. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, skewness, kurtosis, and coefficient of variation, as well as inferential statistics, namely confirmatory factor analysis and structural equation modeling.

The findings revealed that most respondents were female, aged 41–50 years, had an educational level below a bachelor's degree, and had 1–5 years of experience in medical cannabis cultivation. The community enterprise was primarily established through collective problem-solving among members, relied mainly on community-based resources, and most members earned a monthly income of 10,000–20,000 baht. The analysis of members' opinions indicated that all key factors were rated at a high level, including the resource base of the community enterprise, working systems, government roles, business transformation, competitive capability, and organizational performance. Business transformation had the highest mean score, followed by working systems, resource base, organizational performance, competitive capability, and government roles, respectively. The confirmatory factor analysis demonstrated that the proposed model was highly consistent with the empirical data, with Chi-Square = 116.498, df = 113, $p = 0.392$, CMIN/df = 1.031, CFI = 0.999, GFI = 0.945, AGFI = 0.908, RMSEA = 0.012, and RMR = 0.016. These results indicate that the model components were appropriate and could be effectively applied as development guidelines for medical cannabis community enterprises. The findings suggest that community enterprise development should emphasize human resource enhancement, database systems, production quality control, the adoption of technology and innovation, government support, and niche competitive strategies in order to strengthen the grassroots economy and promote sustainable community development.

Keywords: Community Enterprise, Medical Cannabis, Community Enterprise Development, Competitive Capability, Structural Equation Modeling

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน THAI HERB CENTERS ตำบลไทรมั่ว อำเภอมะนังนบุรี จังหวัดนบุรี 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้วยการปลูกกัญชาทางการแพทย์ให้มีความสามารถในการแข่งขันและดำเนินงานได้อย่างยั่งยืน การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม และการวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ กลุ่มตัวอย่างคือสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน THAI HERB CENTERS จำนวน 202 คน จากประชากร 410 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ ความโด่ง และค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน รวมถึงสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 41–50 ปี มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการปลูกัญชาทางการแพทย์ 1–5 ปี สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เกิดจากการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม มีทุนหลักจากทรัพยากรในชุมชน และสมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,000–20,000 บาทต่อเดือน ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นพบว่า ปัจจัยสำคัญทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ทรัพยากรพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชน ระบบการทำงาน บทบาทของภาครัฐ การเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ ความสามารถทางการแข่งขัน และผลการดำเนินงานขององค์กร โดยด้านการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือระบบการทำงาน ทรัพยากรพื้นฐาน ผลการดำเนินงานขององค์กร ความสามารถทางการแข่งขัน และบทบาทของภาครัฐ ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีค่า Chi-Square = 116.498, df = 113, p = 0.392, CMIN/df = 1.031, CFI = 0.999, GFI = 0.945, AGFI = 0.908, RMSEA = 0.012 และ RMR = 0.016 แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบของแบบจำลองมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้านัญชาทางการแพทย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อค้นพบชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนควรมุ่งเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ ระบบฐานข้อมูล การควบคุมคุณภาพ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม การสนับสนุนจากภาครัฐ และกลยุทธ์การแข่งขันเฉพาะกลุ่ม เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและสร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชน

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน, ัญชาทางการแพทย์, การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน, ความสามารถทางการแข่งขัน, แบบจำลองสมการโครงสร้าง

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและวิสาหกิจชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพที่มุ่งใช้ทรัพยากรชีวภาพ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และบริการของชุมชน ประเทศไทยได้กำหนดแนวทางดังกล่าวผ่านยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงแนวคิด Bio-Circular-Green (BCG) Economy Model ซึ่งให้ความสำคัญกับการเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างมูลค่าเพิ่มจากสมุนไพรที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจและการแพทย์ (Department of Agricultural Extension, 2023; FAO, 2022) ัญชาทางการแพทย์เป็นหนึ่งในทรัพยากรชีวภาพที่ได้รับความสนใจจากการนำไปใช้ประโยชน์ภายใต้หลักฐานทางการแพทย์และระบบกำกับดูแลที่เหมาะสม องค์การอนามัยโลกและ National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine ได้รายงานถึงศักยภาพและ

ข้อจำกัดของการใช้สารจากัญชาในทางการแพทย์ ขณะที่ประเทศไทยได้ปรับปรุงกรอบกฎหมายเพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการปลูก การวิจัย และการใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด (National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, 2017; World Health Organization, 2018) รวมทั้งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นกลไกทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน อย่างไรก็ตาม วิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินกิจการด้านสมุนไพรและัญชาทางการแพทย์ยังเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากร ความรู้ เทคโนโลยี เงินทุน มาตรฐานการผลิต การบริหารจัดการ และการเข้าถึงการสนับสนุนจากภาครัฐ ตลอดจนต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของกฎระเบียบ เทคโนโลยี และตลาด ความสามารถในการบูรณาการทรัพยากรภายในองค์กรและปรับเปลี่ยนทรัพยากรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมจึงมีความสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน (Barney, 1991; Teece et al., 1997; Ferreira et al., 2021) ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนกระบวนการทางธุรกิจสามารถเพิ่มศักยภาพด้านนวัตกรรม การจัดการ และความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้ (Bharadwaj et al., 2013; Chatterjee et al., 2023; Verhoef et al., 2021) แม้งานศึกษาที่ผ่านมาจะให้ความสำคัญกับประสิทธิผลของทรัพยากร ความสามารถทางการแข่งขัน การเปลี่ยนผ่านดิจิทัล และบทบาทของภาครัฐ แต่ ช่องว่างการวิจัย (research gap) ยังปรากฏในด้านการบูรณาการปัจจัยเหล่านี้ภายใต้บริบทของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรและัญชาทางการแพทย์ของประเทศไทย โดยเฉพาะการอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างทรัพยากรองค์กร ความสามารถในการจัดการ การสนับสนุนจากภาครัฐ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ ความสามารถทางการแข่งขัน และผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ดังนั้น การศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบดังกล่าวจึงมีความจำเป็นทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ

การวิจัยนี้จึงมุ่งพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุของการบริหารวิสาหกิจชุมชนด้านสมุนไพรทางการแพทย์ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีฐานทรัพยากรขององค์กร (Resource-Based View: RBV) ร่วมกับแนวคิดความสามารถเชิงพลวัตและความสามารถทางการแข่งขัน เพื่ออธิบายกลไกที่เชื่อมโยงทรัพยากรและศักยภาพขององค์กรกับผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน THAI HERB CENTERS จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาคาดว่าจะช่วยเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการเกี่ยวกับการบริหารวิสาหกิจชุมชนในอุตสาหกรรมสมุนไพรทางการแพทย์ และนำไปสู่ข้อเสนอเชิงบริหารและเชิงนโยบายสำหรับการยกระดับความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากภายใต้กรอบ BCG Economy Model

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน THAI HERB CENTERS ตำบลไทรม้อ อำเภอมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน THAI HERB CENTERS ตำบลไทรม้อ อำเภอมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาเพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชน THAI HERB CENTERS ตำบลไทรม้อ อำเภอมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีฐานทรัพยากรขององค์กร (Resource-Based View: RBV)

RBV เป็นทฤษฎีพื้นฐานสำคัญในการอธิบายความแตกต่างด้านความสามารถในการแข่งขันระหว่างองค์กร โดย Wernerfelt (1984) เสนอว่าองค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบจากการครอบครองและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงาน ขณะที่ Barney (1991) ขยายแนวคิดดังกล่าวโดยเสนอว่า ทรัพยากรที่สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนควรมีคุณค่า มีความหายาก ยากต่อการเลียนแบบ และองค์กรสามารถจัดการใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม แนวคิดนี้จึงเหมาะสมกับการศึกษาวิสาหกิจชุมชนซึ่งมีทรัพยากรเฉพาะ เช่น ทุนมนุษย์ ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เครือข่ายชุมชน เทคโนโลยี และทรัพยากรธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม การมีทรัพยากรเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอสำหรับการสร้างความสามารถในการแข่งขันในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว Grant (2019) เสนอว่าความสามารถในการจัดการและบูรณาการทรัพยากรเป็นองค์ประกอบสำคัญของกลยุทธ์องค์กร ขณะที่ Ferreira et al. (2021) พบจากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบว่า การผสมผสาน RBV กับความสามารถเชิงพลวัตช่วยอธิบายกระบวนการที่องค์กรเปลี่ยนทรัพยากรให้เป็นความสามารถเชิงกลยุทธ์และความได้เปรียบทางการแข่งขันได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

แนวคิดความสามารถเชิงพลวัตและการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ

Teece et al. (1997) เสนอแนวคิด Dynamic Capabilities ว่าองค์กรจำเป็นต้องมีความสามารถในการรับรู้โอกาสและภัยคุกคาม การใช้ประโยชน์จากโอกาส และการปรับเปลี่ยนทรัพยากรและโครงสร้างองค์กรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ต่อมา Teece (2018) เชื่อมโยงแนวคิดดังกล่าวกับรูปแบบธุรกิจ

โดยชี้ว่าความสามารถในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสร้างความและส่งเสริมคุณค่าเป็นกลไกสำคัญต่อการดำรงอยู่และการเติบโตขององค์กร ในบริบทดังกล่าว การเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ (Business Transformation) จึงถูกกำหนดให้เป็นกลไกสำคัญในการแปลงทรัพยากรและศักยภาพขององค์กรไปสู่การสร้างคุณค่าใหม่ ครอบคลุมการปรับปรุงกระบวนการทำงาน รูปแบบธุรกิจ เทคโนโลยี นวัตกรรม การจัดการ และการตอบสนองต่อตลาด Bharadwaj et al. (2013) อธิบายว่า กลยุทธ์ทางธุรกิจในยุคดิจิทัลมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับเทคโนโลยี และการสร้างคุณค่า ขณะที่ Verhoef et al. (2021) ชี้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลเป็นกระบวนการหลายมิติที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี โครงสร้างองค์กร กระบวนการ และรูปแบบธุรกิจ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจจึงมีบทบาทเป็นกลไกเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยให้องค์กรสามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและปรับตัวต่อบริบทใหม่

บทบาทของภาครัฐต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

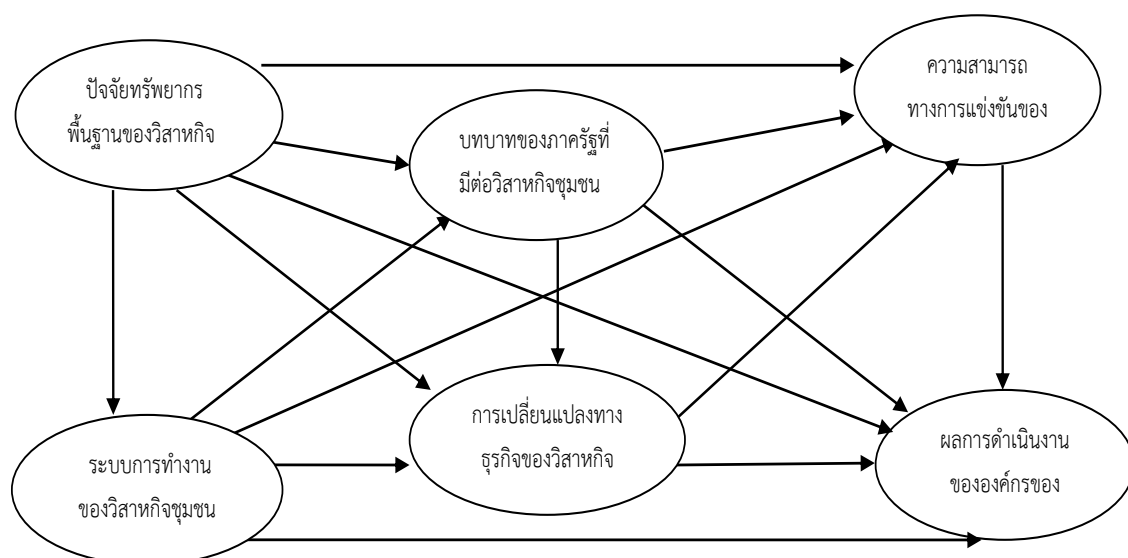
สำหรับวิสาหกิจชุมชนด้านสุขภาพทางการแพทย์ ปัจจัยภายนอกโดยเฉพาะบทบาทของภาครัฐมีความสำคัญ เนื่องจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพทางการแพทย์อยู่ภายใต้กฎหมาย มาตรฐาน และระบบกำกับดูแลเฉพาะ การสนับสนุนจากภาครัฐจึงครอบคลุมด้านนโยบาย กฎระเบียบ องค์ความรู้ เทคโนโลยี เงินทุน การพัฒนาทักษะ และการเชื่อมโยงตลาด พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 กำหนดกรอบการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างรายได้และพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ขณะที่บริบทของสุขภาพทางการแพทย์จำเป็นต้องคำนึงถึงมาตรฐานและการควบคุมตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง บทบาทของภาครัฐจึงสามารถทำหน้าที่เป็นปัจจัยเอื้อให้วิสาหกิจชุมชนเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสที่จำเป็นต่อการพัฒนา โดยเฉพาะการถ่ายทอดเทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และการพัฒนานวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Chatterjee et al. (2023) ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล นวัตกรรม และการสนับสนุนจากภาครัฐมีความสัมพันธ์กับความสามารถทางการแข่งขันของ SMEs นอกจากนี้ UNDP (2022) และ World Bank (2022) ให้ความสำคัญกับการสร้างขีดความสามารถของผู้ประกอบการ การเข้าถึงทรัพยากร และสภาพแวดล้อมเชิงสถาบันที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ความสามารถทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานขององค์กร

ความสามารถทางการแข่งขัน (Competitive Capability) หมายถึงศักยภาพขององค์กรในการใช้ทรัพยากร ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อสร้างคุณค่าและตอบสนองความต้องการของตลาดอย่างมี

ประสิทธิภาพ Porter (1985) อธิบายว่าความได้เปรียบทางการแข่งขันสามารถเกิดจากการสร้างความแตกต่างและการบริหารต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ RBV เน้นความสำคัญของทรัพยากรและความสามารถเฉพาะขององค์กร (Barney, 1991) ดังนั้น ในบริบทของวิสาหกิจชุมชนด้านสุขภาพทางการแพทย์ ความสามารถทางการแข่งขันจึงครอบคลุมความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน การสร้างความแตกต่าง การบริหารต้นทุน การใช้นวัตกรรม การสร้างเครือข่าย และการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดและกฎระเบียบ ผลการดำเนินงานขององค์กร (Organizational Performance) เป็นตัวแปรผลลัพธ์ที่สะท้อนความสำเร็จขององค์กรทั้งด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดย Richard et al. (2009) เสนอว่าการวัดผลการดำเนินงานควรพิจารณาหลายมิติ ไม่จำกัดเฉพาะผลลัพธ์ทางการเงิน ขณะที่ Kaplan and Norton (1996) เสนอการประเมินผ่านมิติทางการเงิน ลูกค้า กระบวนการภายใน และการเรียนรู้และการพัฒนา สำหรับวิสาหกิจชุมชน ผลการดำเนินงานจึงควรสะท้อนทั้งความสามารถในการสร้างรายได้ ประสิทธิภาพการดำเนินงาน ความพึงพอใจของลูกค้า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และความเข้มแข็งขององค์กรและชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องและพัฒนาแบบจำลองแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจากการปลูกกัญชาทางการแพทย์ การวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการด้วยวิธีการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม ขณะที่การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและใช้ประกอบการพัฒนาแบบจำลอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน THAI HERB CENTERS จำนวน 410 คน กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณจำนวน 202 คน คัดเลือกจากประชากรดังกล่าวตามเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากประสบการณ์และความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนและการปลูกกัญชาทางการแพทย์ ทั้งนี้ การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการจนข้อมูลมีความอิ่มตัว (Data Saturation)

เครื่องมือวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ส่วนแบบสัมภาษณ์ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบริบท ปัจจัย และแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจากการปลูกกัญชาทางการแพทย์ การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการภายใต้ขั้นตอนและเกณฑ์ทางจริยธรรมการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าพิสัย ความเบ้ ความโด่ง และสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (Coefficient of Variation: CV) จากนั้นตรวจสอบโครงสร้างของตัวแปรด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) และทดสอบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) โดยประเมินความสอดคล้องของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยค่า χ^2 (Chi-Square), CMIN/df, CFI, GFI, IFI, NFI, AGFI, RMSEA และ RMR สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูล สังเคราะห์ประเด็นสำคัญ และเชื่อมโยงกับผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อใช้ในการพัฒนาและตรวจสอบความเหมาะสมของแบบจำลองการวิจัย ทั้งนี้ การประมวลผลข้อมูลเชิงปริมาณดำเนินการด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป

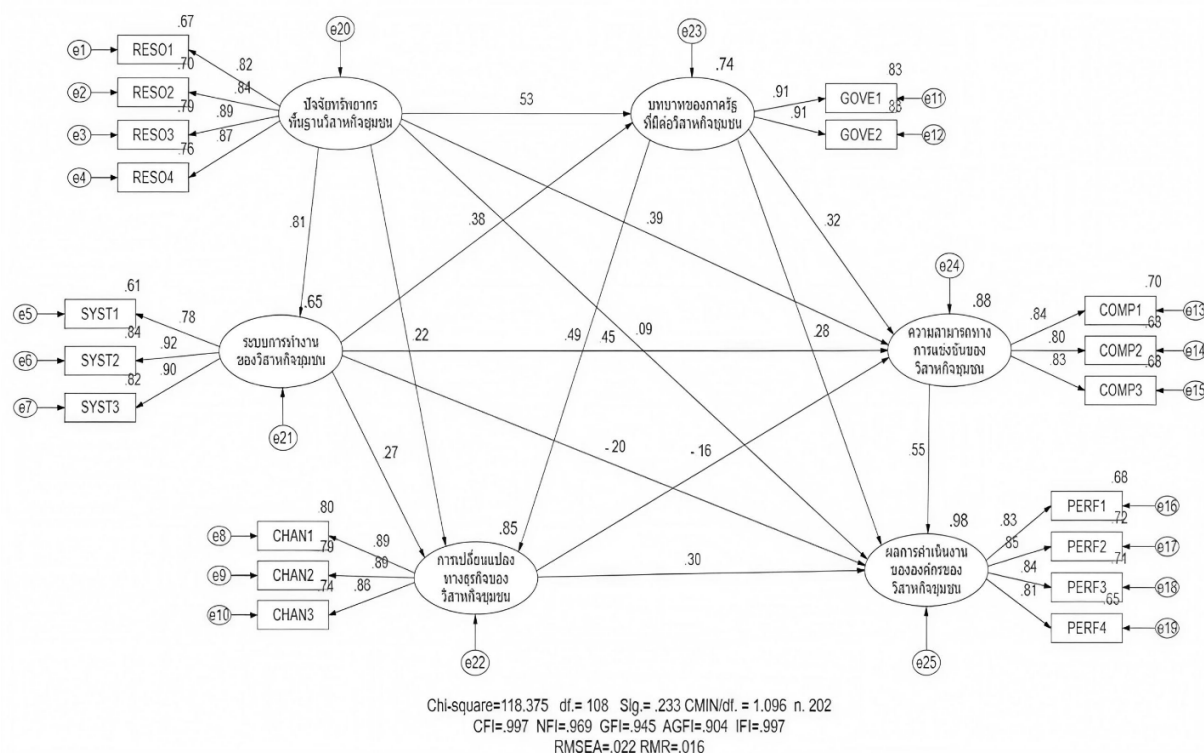
ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงร้อยละ 65.35 และชายร้อยละ 34.65 ส่วนใหญ่อายุ 41–50 ปี (ร้อยละ 29.70) การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 64.36) มีประสบการณ์ปลูกัญชาทางการแพทย์และเป็นสมาชิก 1–5 ปีเท่ากัน (ร้อยละ 69.80) ตำแหน่งที่พบมากที่สุดคือรองประธานกลุ่ม (ร้อยละ 28.22) รองลงมาคือเลขานุการ เจ้าหน้าที่ เภรัญญิก และประธานกลุ่ม

2. วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ก่อตั้งจากการแก้ไขปัญหาร่วมกัน (ร้อยละ 28.19) มีสมาชิก 21–30 คน (ร้อยละ 29.70) และดำเนินงานไม่เกิน 5 ปี (ร้อยละ 64.36) ทุนหลักเป็นทรัพยากรในชุมชน (ร้อยละ 50.21) เงินสดส่วนใหญ่มาจากภายนอกชุมชน (ร้อยละ 67.33) เงินทุนเริ่มต้นตั้งแต่ 100,000 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 42.57) และสมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้ 10,000–20,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 51.98)

3. ความคิดเห็นต่อทรัพยากรพื้นฐาน ระบบการทำงาน บทบาทภาครัฐ การเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ ความสามารถทางการแข่งขัน และผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือระบบการทำงาน ทรัพยากรพื้นฐาน ผลการดำเนินงาน ความสามารถทางการแข่งขัน และบทบาทภาครัฐ 4. ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างแบบจำลองประกอบด้วยตัวแปรแฝง 6 ตัว ได้แก่ ทรัพยากรพื้นฐาน ระบบการทำงาน บทบาทภาครัฐ การเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ ความสามารถทางการแข่งขัน และผลการดำเนินงาน รวม 19 ตัวแปรสังเกตได้ ปรับแบบจำลองด้วย Modification Indices และตรวจสอบค่าน้ำหนักตัวแปรก่อนประเมินความสอดคล้อง ดังภาพประกอบที่ 2 และตารางที่ 1

แผนภาพที่ 2 สมการเชิงโครงสร้างกัญชาทางการแพทย์ของวิสาหกิจชุมชน THAI HERB CENTERS

ตารางที่ 1 ค่าสถิติประเมินความสอดคล้องของแบบจำลองสมการโครงสร้าง

ดัชนี	เกณฑ์วัด	ผลลัพธ์	ผลสรุป
Chi -Square = 118.375 df. = 108.0			
Sig.	> 0.05	0.233	ตรงเกณฑ์
CMIN/df.	< 2.00	1.096	ตรงเกณฑ์
GFI	> 0.90	0.945	ตรงเกณฑ์
AGFI	> 0.80	0.904	ตรงเกณฑ์
NFI	> 0.90	0.969	ตรงเกณฑ์
IFI	> 0.90	0.997	ตรงเกณฑ์
CFI	> 0.90	0.997	ตรงเกณฑ์
RMR	< 0.08	0.016	ตรงเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.022	ตรงเกณฑ์

หลังปรับแบบจำลอง พบว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์ดี ได้แก่ $\text{Chi-Square} = 118.375$, $df = 108$, $p = 0.233$, $\text{CMIN}/df = 1.096$, $GFI = 0.945$, $AGFI = 0.904$, $NFI = 0.969$, $IFI = 0.997$, $CFI = 0.997$, $\text{RMR} = 0.016$ และ $\text{RMSEA} = 0.022$ ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ผลดังกล่าวยืนยันว่าองค์ประกอบทั้งหกด้านมีความเที่ยงตรงและสามารถใช้อธิบายแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน THAI HERB CENTERS ได้ในระดับการยอมรับทางสถิติ 0.05

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายตามความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยและวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ว่า ทรัพยากรพื้นฐานเป็นกลไกสำคัญของความสามารถในการแข่งขันและผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยมีอิทธิพลรวมต่อผลการดำเนินงานสูงสุด (0.81) และมีอิทธิพลต่อความสามารถทางการแข่งขันสูงถึง 0.89 ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด Resource-Based View ซึ่งเสนอว่าทรัพยากรที่มีคุณค่าและสามารถสร้างความแตกต่างเป็นฐานสำคัญของความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Wernerfelt, 1984; Barney, 1991) รวมทั้งสอดคล้องกับ Grant (2019) ที่มองว่าการจัดสรรและใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมเป็นพื้นฐานของการกำหนดและดำเนินกลยุทธ์องค์กร ดังนั้น การยกระดับวิสาหกิจชุมชนจึงควรให้ความสำคัญกับทุนมนุษย์ ความรู้ เทคโนโลยี เงินทุน และทรัพยากรในพื้นที่ควบคู่กัน

ประเด็นที่สอง ระบบการทำงานและบทบาทภาครัฐมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ โดยมีอิทธิพลทางตรงต่อการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ 0.27 และ 0.49 ตามลำดับ สะท้อนว่าการเปลี่ยนแปลงของวิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องอาศัยทั้งประสิทธิภาพภายในองค์กรและสภาพแวดล้อมเชิงสถาบัน การสนับสนุนจากภาครัฐจึงมีความหมายเฉพาะด้านเงินทุน แต่รวมถึงการพัฒนาความรู้ เทคโนโลยี การตลาด และการสร้างระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการปรับตัว ซึ่งสอดคล้องกับ Chatterjee et al. (2023) ที่ชี้ว่าการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัลและการสนับสนุนจากภาครัฐมีส่วนเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของ SMEs และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ที่กำหนดแนวทางส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ

ประเด็นที่สาม ความสามารถในการแข่งขันเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงการเปลี่ยนแปลงกับผลการดำเนินงาน โดยมีอิทธิพลโดยตรงต่อผลการดำเนินงาน 0.55 ซึ่งสูงกว่าการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจและบทบาทภาครัฐ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ Porter (1985) และ Ferreira et al. (2021) ที่เน้นว่าความสามารถในการใช้ทรัพยากร การปรับตัว และการพัฒนาความสามารถเชิงพลวัตเป็นองค์ประกอบสำคัญของความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกัน Teece et al. (1997) และ Teece (2018) อธิบายว่าความสามารถในการ

ปรับเปลี่ยนทรัพยากรและรูปแบบธุรกิจช่วยให้องค์กรตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป ผลการวิจัยสนับสนุนมุมมองเชิงระบบว่า ทรัพยากรพื้นฐานเป็นฐาน ระบบการทำงานและบทบาทภาครัฐเป็นกลไกสนับสนุน การเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจเป็นกระบวนการปรับตัว และความสามารถทางการแข่งขันเป็นกลไกสำคัญที่นำไปสู่ผลการดำเนินงาน ข้อค้นพบนี้ช่วยขยายความเข้าใจเชิงวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจากการมองปัจจัยแบบแยกส่วนไปสู่การอธิบายความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างและอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างปัจจัยต่าง ๆ

สรุป

การศึกษานี้สรุปได้ว่า ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเป็นผลลัพธ์ของความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างทรัพยากรพื้นฐาน ระบบการดำเนินงาน บทบาทและการสนับสนุนจากภาครัฐ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ และความสามารถทางการแข่งขัน โดยทรัพยากรพื้นฐานทำหน้าที่เป็นฐานสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน ขณะที่ระบบการดำเนินงานและการสนับสนุนจากภาครัฐมีบทบาทในการเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ นอกจากนี้ ความสามารถทางการแข่งขันทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงศักยภาพและทรัพยากรขององค์กรไปสู่ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ในเชิงทฤษฎี ผลการศึกษาช่วยขยายความเข้าใจเกี่ยวกับ Resource-Based View (RBV) และ Dynamic Capabilities โดยชี้ให้เห็นว่า ความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนมิได้เกิดจากการครอบครองทรัพยากรที่มีคุณค่าเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์กรในการจัดสรร ใช้ประโยชน์ พัฒนา ปรับเปลี่ยน และบูรณาการทรัพยากรให้สอดคล้องกับบริบทและการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการเชื่อมโยงทรัพยากรภายในกับกลไกสนับสนุนจากภายนอก เพื่อพัฒนาศักยภาพการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้เสนอว่า การยกระดับผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนควรดำเนินการในลักษณะบูรณาการ โดยมุ่งพัฒนาทรัพยากร ระบบการจัดการ ความสามารถในการปรับตัว และเครือข่ายการสนับสนุนควบคู่กัน เพื่อสร้างความสามารถทางการแข่งขันที่สามารถนำไปสู่ผลการดำเนินงานที่มั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะงานวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การยกระดับผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งพัฒนาทรัพยากรพื้นฐาน ระบบการดำเนินงาน และความสามารถทางการแข่งขันควบคู่กัน หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ การเข้าถึงเทคโนโลยี แหล่งทุน ความรู้ทางการตลาด และเครือข่ายทางธุรกิจ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของ ตลาดและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ทั้งนี้ ควรออกแบบมาตรการสนับสนุนให้สอดคล้องกับบริบทและศักยภาพที่ แตกต่างกันของแต่ละวิสาหกิจ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การศึกษานี้นำเสนอองค์ความรู้เชิงระบบที่อธิบายว่า ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนไม่ได้เกิดจาก ทรัพยากรเพียงด้านเดียว แต่เป็นผลจากการบูรณาการระหว่าง ทรัพยากรพื้นฐาน ระบบการดำเนินงาน การ สนับสนุนจากภาครัฐ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ และความสามารถทางการแข่งขัน โดย ความสามารถทางการแข่งขันทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมโยงศักยภาพภายในและปัจจัยภายนอกไปสู่ผลการ ดำเนินงาน องค์ความรู้นี้สามารถใช้เป็นกรอบสำหรับการพัฒนากลยุทธ์และนโยบายเพื่อเสริมสร้างความสามารถ ในการแข่งขันและความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำแบบจำลองไปทดสอบกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ธุรกิจประเภทอื่น และบริบท ต่างประเทศ เพื่อประเมินความสามารถในการอธิบายและความทั่วไปของแบบจำลอง นอกจากนี้ ควรเพิ่มตัวแปร ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายทางธุรกิจ การท่องเที่ยว เทคโนโลยีดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงสภาพแวดล้อมการแข่งขัน และควรใช้การวิจัยแบบผสมผสาน โดยบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิง คุณภาพ เพื่ออธิบายกลไกการปรับตัวและการสร้างความสามารถทางการแข่งขันได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548. (2548, 18 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, 122(6ก), 1–14.
- พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562. (2562, 18 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*, 136(19ก), 1–19.
- Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99–120. <https://doi.org/10.1177/014920639101700108>
- Bharadwaj, A., El Sawy, O. A., Pavlou, P. A., & Venkatraman, N. (2013). Digital business strategy: Toward a next generation of insights. *MIS Quarterly*, 37(2), 471–482. <https://doi.org/10.25300/MISQ/2013/37:2.3>
- Chatterjee, S., Chaudhuri, R., Vrontis, D., & Thrassou, A. (2023). Digital transformation and competitive capability of SMEs: The role of innovation and government support. *Journal of Business Research*, 161, 113845. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2023.113845>
- Department of Agricultural Extension. (2023). *Community enterprise promotion in Thailand*. Ministry of Agriculture and Cooperatives.
- FAO. (2022). *The State of Food and Agriculture 2022*. Food and Agriculture Organization of the United Nations.
- Ferreira, J. J., Fernandes, C. I., & Kraus, S. (2021). Extending the resource-based view through dynamic capabilities toward sustainable competitive advantage: A systematic literature review. *Sustainability*, 13(15), 8502. <https://doi.org/10.3390/su13158502>
- Grant, R. M. (2019). *Contemporary strategy analysis* (10th ed.). Wiley.
- Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1996). *The balanced scorecard: Translating strategy into action*. Harvard Business School Press.
- Kotter, J. P. (1996). *Leading change*. Harvard Business School Press.
- Mazzucato, M. (2018). *The entrepreneurial state: Debunking public vs. private sector myths* (2nd ed.). Penguin Books.
- National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. (2017). *The health effects of cannabis and cannabinoids: The current state of evidence and recommendations for research*. National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/24625>
- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The knowledge-creating company*. Oxford University Press.

- Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. Free Press.
- Richard, P. J., Devinney, T. M., Yip, G. S., & Johnson, G. (2009). Measuring organizational performance: Towards methodological best practice. *Journal of Management*, 35(3), 718–804. <https://doi.org/10.1177/0149206308330560>
- Teece, D. J. (2018). Business models and dynamic capabilities. *Long Range Planning*, 51(1), 40–49. <https://doi.org/10.1016/j.lrp.2017.06.007>
- Teece, D. J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. *Strategic Management Journal*, 18(7), 509–533.
- United Nations Conference on Trade and Development. (2022). *World Investment Report 2022*. United Nations.
- United Nations Development Programme. (2022). *Human Development Report 2021/2022*. UNDP.
- Verhoef, P. C., Broekhuizen, T., Bart, Y., Bhattacharya, A., Qi Dong, J., Fabian, N., & Haenlein, M. (2021). Digital transformation: A multidisciplinary reflection and research agenda. *Journal of Business Research*, 122, 889–901. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.09.022>
- Wernerfelt, B. (1984). A resource-based view of the firm. *Strategic Management Journal*, 5(2), 171–180. <https://doi.org/10.1002/smj.4250050207>
- World Bank. (2022). *World Development Report 2022: Finance for an equitable recovery*. World Bank.
- World Health Organization. (2018). *WHO Expert Committee on Drug Dependence: Cannabidiol (CBD) Critical Review Report*. World Health Organization.